

International Journal of Social Sciences

ISSN:2587-2591

[DOI Number:http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.16.5](http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.16.5)

Volume 7/4

2023 p. 68-90

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN TOPLUMSAL SORUNA DÖNÜŞMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF THE TRANSFORMATION OF JUVENILE DELINQUENCY INTO A SOCIAL PROBLEM

Tufan ŞENTUNA*

ÖZ

Suç ve suçlu kavramları, ilkel toplumlardan günümüz toplumlarına kadar tarihsel süreç içerisinde var olmuştur. Suç, kavramsal olarak toplumsal düzeni sağlayan kuralların ihlal edilmesi anlamına gelmektedir. Suç, sadece yetişkinler tarafından gerçekleştirilen bir eylem değildir. Aynı şekilde yasaca çocuk kabul edilen yetişkin yaş altı kişiler de suç işleyebilmektedir. Çocuk bazındaki suç eylemleri değerlendirilmeye alındığında, yetişkin altı yaş grubundaki suç oranlarının bilimsel olarak dikkate alınması gereken önemli rakamlarda olduğu görülmektedir. Türk Hukuk Sistemi, suçlu çocuk kavramını “suçlu çocuk yoktur” ... “suça sürüklenen çocuk vardır” şeklinde tanımlamıştır. Suça bulaştırılmış ve korunma gereksinimi içerisinde olan çocukların pozitif ayrımcılığa tabi tutulmaksızın bildik bir ‘suç ve ceza’ kapsamında ele alınması toplumsal barış için bir tehlikedir. İlgili çocukların koruma altına alınması ve yaşam şartlarının iyileştirilmesi gerekmektedir.

Çalışma, çocukların suça sürüklenmesinde rol oynayan faktörleri inceleyebilmek ve çocukların suçtan korunmasına ilişkin çalışmaları irdelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada adli istatistik verilerin değerlendirme sonuçlarına göre, çocukların suça sürüklenmesinde en önemli etkenin aile olduğu, erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha fazla suça karıştıkları ve 15-17 yaş grubunun en çok malvarlığına karşı suçlar işlediği ortaya konmuştur. Her ne kadar yasa, çocukların korunma altına alınmasını teminat altına almış olmakla beraber saha uygulama sonuçlarının aynı noktada olmadığı görülmektedir. Uygulamaların, çocukları topluma kazandırmak açısından yeterli olmadığı artan suç oranlarına bakıldığında anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Suçta Sürüklenen Çocuk, Çocuk Suçluluğunun Nedenleri, Koruma Önlemleri*

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, E-mail: tufansentuna@windowslive.com, ORCID: 0009-0002-6939-4864, İstanbul, Türkiye.

ABSTRACT

The crime and criminal concepts have been existed through the course of history since primitive societies. Conceptually, crime means violating the rules that provide social order. More than this, the crime is not just an act committed by adults. Likewise, persons under the age of adults who are considered children by law can also commit crimes. When criminal acts on the basis of children are taken into account, it is seen that the crime rates in the under-adult age group are in "significant" figures that should be taken into account scientifically. The Turkish Legal System has defined the concept of delinquent child as "*there is no delinquent child*" but rather "*there is a child dragged into crime*". It is an actual threat for social peace that children who are in need of protection but involved in crime are treated within the scope of a familiar "*crime and punishment*" without being subjected to positive discrimination. The children involved in crime need to be protected and their living conditions need to be improved.

The study was carried out in order to examine the factors that play a role in the delinquency of children and to examine the studies on the protection of children from crime. In the study, according to the evaluation results of the forensic statistical data, it was revealed that the most important factor in the delinquency of children was the family, that boys were more involved in crime than girls. Another findings are that the 15-17 age group mostly committed crimes against to property. Although the law has promised the protection of children, it has been observed that the field application results are not at the same point. By considering the increasing crime rates, it is clear that the practices are not sufficient in terms of reintegrating children into society.

Keywords: *Juvenile Pushed to Crime, Cause of Juvenile Delinquency, Measures to Protect Juvenile*

Giriş

Dünyada suçun işlenmediği, suçlunun olmadığı bir toplum yapısı var olmamıştır. Tarih boyunca suç teşkil eden eylemler ve cezalandırma yöntemleri farklılıklar gösterse de suç oranlarında bir azalma görülmemiştir. İnsanların yaşadığı her yerde suç vardır. Suç eylemini gerçekleştiren insanlardır. Suç, insanın insana karşı çatışmalarının ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Suçu, insandan ayrı düşünmek yanılıdır, suç eylemi azaltılabilir fakat yok edilmesi mümkün olmamaktadır.

Suç, toplumsal sorunların en önemlilerindedir çünkü toplumsal yapıyı etkilemektedir. Bireyin suç sayılan her eylemi, toplumun diğer bireyine maddi, manevi zarar vermektedir. Bireyleri suç işlemeye iten birçok nedenin olması bireyi suçlu olmaktan kurtaramamaktadır. Suç eylemini gerçekleştirenler, yetişkinlerden ve çocuklardan oluşmak üzere iki farklı kategoride ele alınmaktadır. Yetişkin suçluluğu, hukuksal boyutu ile çocuk suçluluğundan ayrılmaktadır. Çocuk suçlarını, yetişkin suçlarından ayıran en önemli kriter, çocukların 18 yaşını doldurmamış olmalarıdır ve çocuk olarak kabul edilmeleridir. Çocuk suçluluğu, yetişkin suçluluğu gibi değerlendirilmemeli, yetişkin suçluluğu gibi suçun ön planda ve cezaların uygulandığı bir sistemin dışında ele alınmalı,

TOBİDER

çocuğun asla çocuk olduğunun unutulmaması ve suç eylemini neden gerçekleştirdiğinin sorgulanması, olumsuzluklara çözüm getirilmesi, çocuğu girdiği çıkmazdan kurtarabilecektir. Bugün suç eylemini gerçekleştirmiş, yasalarda suçlu çocuk tabiri kullanılmasa da suça sürüklenmiş çocukların suçları azımsanmayacak oranlardadır ve gittikçe artmaktadır. Çocuğun gelişimini tamamladığı süreçte aile ve çevre, çocuğu olumsuz koşullarla tanıştırdığında çocuk toplumsal kurallara karşı çıkabilmekte, aykırı davranışlarda bulunabilmektedir. Çocukların korunmasız, savunmasız olmalarından dolayı sosyal ve hukuk kurallarına uyum sağlamakta zorluklarla karşılaştıklarında sağlıklı ilişkiler kurabilmekte suç işlemeye yönelebilmektedirler. Çocuk suçluluğuna yönelik araştırmalarda, suçun işlenmesinde ailenin payının diğer faktörlere göre daha etkin olduğu anlaşılmıştır. Suç sadece mala, cana zarar vermek anlamına gelmemekte, çocuğun en temel hakkı olan iyi yaşama, iyi beslenme, korunma, eğitilme gibi haklarının ihlal edilmesi, ailenin çocuğa olan sorumluluklarını gerçekleştirmemesi de çocuğa karşı işlenmiş suçlara girmektedir. Bu nedenle öncelikle çocuğun suça yönelmesinde etkin rol oynayan bireysel faktörlerle birlikte en başta aile daha sonra çevresel faktörler ele alınarak çocuk suçluluğu değerlendirilmelidir.

Çocuk suçluluğunun toplumsal soruna dönüşmemesi için bireylere ve devlete görevler düşmektedir. Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Kızılay suça sürüklenmiş çocuklara hizmet sunan kurumlar/kuruluşlardır. Devletin birimlerinin çocuklara yönelik çalışmalarında, eğitim, uyuşturucu ile mücadele, aile içi şiddete karşı mücadele, bireyselleştirilmiş iyileştirme sistemi, psikolojik destek programları uygulanmaktadır.

Çocuklar, ülkelerin gelecek güvenceleridir, çocukların geleceklerini yok etmesi, ülkelerin geleceğini tehdit etmesi anlamına gelmektedir.

Suç

Suç, hukuki anlamda yasalarca yasak olarak kabul edilen eylemlerin yapılması ve karşılığında ceza yaptırımının uygulandığı davranışlardır.(Çamlıbel, 2022, s.13).

Suç, kanunların yasak kabul ettiği eylemleri gerçekleştirerek toplumun ahlaki ve hukuki kurallarını bozmaktır. Toplumun yararlı ve doğru olarak kabullendiği örf, adet, inanç gibi ve bunların dayandırdıkları kurallara aykırı davranışlarda bulunma biçimidir. (Kulaksızoğlu, 1999, s.229). Suç, en basit ifade ile toplumsal yapıya zarar veren eylemlerdir.

Suç ve cezaya ilişkin sistematik yaklaşımlar ilk olarak, 18.Yüzyılda Batı Avrupa'da görülmeye başlanmıştır. Cesare Beccaria'nın 1764 yılında yazdığı "Suçlar ve Cezalar Hakkında" adlı eserinde kurduğu ceza teorisi, suçun ve cezanın orantılı, kanunlara uygun, ılımlı, cezaların kaçınılmaz olduğu ama çözümün hızlı, herkese açık anlaşılabilir olması prensibine dayanmaktadır. (Beccaria, 2010, s.222). Beccaria, cezaların yasalarla belirlenebilir olması prensibi ile cezalandırmayı sistematikleştirmiştir.

Ceza Hukukunda yasaların yasakladığı ve cezalandırmanın olduğu, her eylem suç olarak ifade edilmektedir. (Afşin, Öğretir Özçelik, 2018,s.385).

Suçta Sürüklenen Çocuk Ve Nedenleri

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 3.Maddesinde, “*Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk*” suçta sürüklenmiş çocuk olarak tanımlanmaktadır. (ÇKK.Md.3). Kanun'da, suçlu çocuk tabiri yerine suçta sürüklenen çocuk tanımlaması, çocukların suç sayılabilecek eylemlerinin sorumluluğunu kavrayamadıklarını ifade etmek için kullanılmıştır. Bu tanımla, toplumun ötekileştirmesinin, çocuğun kendini suçlu olarak var saymasının ve çocukların daha çok suçta itilmesinin önüne geçilmesi hedeflenmiş kısaca çocuk korunmak istenmiştir. Suç işleyen çocuk Lutz'e göre “*suç teşkil eden bir cürüm ya da kabahat işlemiş küçük*” suçlu çocuktur.(Lutz,1965,s.6).

İtalyan ceza hukukçusu Enrico Ferri, suçluları beş grupta ele almış, buna göre; 1.Doğuştan suçlular (kalıtımsal) 2.Akıl hastası suçlular (zihinsel bozukluklar) 3. Tutku suçluları (kontrolsüz duygular) 4.Tesadüfen suçlular (fiziksel, çevresel etkiler) 5.Alışkanlığa bağlı suçlular (zayıf ahlak). (İçli, 2004, s.51). Suç işlemenin birçok boyutu insan yaşamının içinde, yaşadığı şartlara bağlı olarak çıkan sorunlarla birleştiğinde suçta dönüşebilmektedir. Çocukların suç işlemesine yönelik kuramlar biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlarla açıklanmaya çalışılmıştır. *Biyolojik yaklaşıma göre*, çocuk genetik bozukluğundan dolayı suç işlemektedir. (İçli, 2009, s.22). Bu yaklaşımın sadece kalıtımsal bozuklukla açıklanması suçun oluşumunda yetersiz kalmaktadır. Çocuğun suçta sürüklenmesinde, biyolojik, fiziksel, psikolojik bir takım eksiklikler veya bozukluklar etkin rol oynayabilirler. Çocuğun bu rahatsızlıkları kalıtımsal olmayıp, annenin hamileliğinde yetersiz beslenmesi, psikolojik ya da fiziksel şiddet görmesi, alkol, uyuşturucu, bilinçsiz ilaç kullanımı, doğum esnasında yaşanan olumsuzluklar sonucunda ortaya çıkabilmektedir. (Sarpdağ, 2004, s.1). *Psikolojik yaklaşım*, suçu çocuğun zekâ düzeyinin düşük olması, algılama sorunu ile psikiyatriyi ilgilendiren akıl hastalıkları, duygu-durum bozuklukları ile ilişkilendirmiştir. (O'Brien&Yar, 2008, s.41). Çocukların zeka seviyelerinin suçta yönelmelerinde etkisi bulunmaktadır, zeka seviyesi düşük, algılama problemi olan bir çocuğu istenilen yöne çekmek kolaydır, uyum problemi yaşadıklarından, olumsuz koşulları doğru değerlendiremezler ve bu yüzden suçta itildiklerinin çoğu kez farkında bile olamazlar.

Sosyolojik yaklaşım ise, suçu çocuğun kendisi, ailesi, akran grubu, yaşadığı çevre, eğitim, kitle iletişim araçları yoksulluk gibi nedenlere dayandırmıştır.

Çocukları suçta sürükleyen birçok nedenin olduğu bilinmektedir ve çocuk suçluluğu ile ilgili yapılan araştırmalar, suçta yönelme nedenlerini doğrular niteliktedir. 2000 suçlu çocuk ile gerçekleştirdikleri bir araştırmada; Glueck'ler uygunsuzluk içeren bir disiplin anlayışının çocukların % 85'inde bulunduğunu vurgulamışlardır.(Sözen, 1986, s.270).

Yavuzer, 1994 yılındaki çalışmasında; suçlu çocukların % 22'sinin parçalanmış aile çocukları olduğuna, % 54'lük bir oranın ailesinde suça bulaşmış, hüküm giymiş bireyler bulunduğuna dikkat çekmektedir. Akalın ve Öter, tutuklu çocuklarla ilgili araştırmalarında, aile veya akrabalarında madde kullananların oranının % 23.3, okulda başarısız olanların oranının % 82, okuldan kaçanların oranının ise % 68 olduğunu ifade etmektedir. 2008 yılında M.Avcı, tutuklu çocuklarla yaptığı araştırmasında, % 83.3'nün eğitimlerini yarım bırakan çocuklar olduğunu tespit etmiştir. 1995 yılında Erkan tarafından yapılan araştırmada, suçlu çocukların % 62.5'inin, suç işlemiş çocuklarla arkadaş oldukları belirtilmektedir.(Bağış, 2019, s.208,209,210). Subaşı'nın, 135 suçlu çocuk ile yaptığı araştırmada, çocukların 118'i (% 87.41) ebeveyn tarafından cezalandırılmışlar ve % 48'i dayak yediklerini ifade etmişlerdir.(Yağbasan, 2010, s.63). 5-12 yaş aralığındaki çocukların incelendiği bir araştırmada, dikkat eksikliği, hiperaktivite ve davranış bozuklukları olan çocukların suç davranışı sergilediklerini gözlemlemişlerdir.(Güler, Sungur, Kütük, 2017, s.42).

Suçlu ya da suça itilmiş çocuklarla yapılmış olan araştırmalarda da görüldüğü gibi, kişilik yapısı ile ilgili zekanın yetersiz olduğu hallerde davranışları kontrolsüzleştiren psikolojik rahatsızlıklar (Yağbasan,2010, s.56), anne babanın ayrı olduğu parçalanmış ailede büyümek, ailede birbirleriyle iletişim sorunu yaşamak, şiddete meyilli bir ailede bulunmak, şiddet görmek, ailenin çocuğun varlığını görmezden gelmesi, ailede madde kullanımı, ailede suçlu bireylerin bulunması gibi aileden kaynaklanan sebepler (Sağlam, 2015,s.15), yaşanan çevrenin sosyal ve kültürel yapısında çatışmaların olması, çocuğun büyüme evresinin bu ortamda geçmesi, arkadaş seçimini madde kullanan çocuklardan yana yaptığında kabul görmesi gibi çevresel nedenler çocuğun suça sürüklenmesinde etkin rol oynamaktadır. (Tunceroğlu, 2015, s.164). Çocuk suçluluğu, hukuksal olmakla birlikte psikolojik ve sosyolojik boyutları ile ele alınmakta ise de çocuğu suça iten asıl neden yaşadıklarını yansıtmamasından oluşmaktadır. Örneğin; şiddete maruz kalmış çocuğun, şiddete yönelik eylemleri bunun göstergesidir. Güler, Sungur, Kütük (2017) suça sürüklenen 12-15 yaş aralığında 101 çocukla yaptıkları araştırmada, % 31.7'sinin okula gitmediğini, ailelerin % 58.4'nün gelir düzeyinin asgari ücret ya da daha az olduğunu, aile içinde suç öyküsü oranının % 24.8 , aile dışında akrabalarda % 13.8 suç öyküsü bulunduğunu, babanın eğitimine göre anne eğitiminin daha düşük olduğunu, % 43.6'sında dikkat eksikliği ve davranış bozuklukları görüldüğünü, % 55.4'ü , işledikleri suçun hukuki anlamını bildiklerini, % 35.6'sının sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullandıklarını rapor etmişlerdir. Araştırma sonucuna göre, okulda başarısız olma, ailede ya da akrabalarda suç öyküsünün bulunması, psikolojik hastalıklar ve zararlı maddelerin kullanılması çocuğun suç işlemesinde risk faktörü olarak öne çıktığını ifade etmişlerdir.

Çocuğun Suça Sürüklenmesinde Etkili Olan Faktörler

Aile

Toplum bilimine göre, bireyin toplumsal kültürün gereklerine, toplumun kurallarına uyarak yaşaması sosyalleşmesinin gereklerindedir. Sosyalleşme bu gerekere uygun olarak gelişmektedir. Ceza ve ödüllendirme sosyalleşmede en önemli etken olmaktadır. (Dönmezer, 1984, s.20). Çocuğun, sosyalleşme sürecinde ilk sosyal birliktelik yaşadığı kurum ailesidir. Ailede yaşanan olumlu ya da olumsuz davranışlar çocukların sosyal gelişiminde etkili olmaktadır. Bronfenbrenner, suç ve suçluluğun en temel nedeninin aile olduğunu, birçok sorun karmaşasının birleşerek suçu meydana getirdiğini belirtmiştir. (Bronfenbrenner, 1986, s.724).

Çocuğun kişiliği ailede oluşmakta, kişilik yapısı oluşurken çıkan olumsuzlukları çözmek ailenin sorumluluğunu gerektirmektedir. Tarih boyunca aile etkileşimlerinin suçsal davranışları etkilediği var sayılmıştır.(Mc Cord,1991,s.397). Aile içinde 0-6 yaş, çocuğun bilincinin geliştiği ve ailenin davranışlarının taklit edildiği yaş grubudur. (Adeladie,1956,s.935-936). Bu yaş grubunun içinde bulunan bir çocuğun, ailenin ayrımcılık yapmasından dolayı kardeşler arasında dışlanması, idrak etmediği halde kardeşlerine zarar verebilmesine, suça yönelmesine yol açabilmektedir.

Ailede suçlu bireylerin bulunması, çocuğun suçluyu rol model olarak tanınması, suçu normalmiş gibi algılaması, negatif etiketleme sonucu suçu, öğrendiği bir olgu durumuna dönüştürmektedir.(Kızmaz,2007,s.237-238). Ailede şiddet gören çocuklar, kötü muamele ile karşılaştıklarında şiddetle karşılık vermektedirler. Maxwell, 961 çocukla yaptığı bir araştırma sonucunda aile içinde şiddet gören çocukların anti-sosyal ve şiddet içeren davranışlar gösterdiğini ifade etmiştir.(Maxwell,2001,s.270-275). Cassidy (2011), ailenin geçmişteki yaşadıkları, psikolojik sorunlar ve çevresel sıkıntıların çocuk suçluluğu ile bağlantısını inceleyen çalışmasında, aile ilişkileri ile ruhsal sorunların çocuk suçluluğu ile yüksek oranda ilişkisi olduğu sonucuna varmıştır.

Fitzgerald (2003), çocuk suçluluğu ile cinsiyetin ilişkisini inceleyen araştırmasında, erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha fazla suça bulaştıkları sonucunu tespit etmiştir. Çocukların suç ortamlarıyla tanışmasında cinsiyet faktörünün etkisi olmaktadır. Çocuk suçluluğunda, erkek çocuklarının, kız çocuklarına göre suç oranlarının yüksek olması cinsiyetlerine yüklenen farklı rollerden gelmektedir. Kız çocuklarının geleneksel bakış açısıyla büyütülmesi, erkek çocuklarının, kızlara göre özgürlük alanlarının genişliği anne babaların çocuklarına biçtiği davranış şekilleri farklılıklar gösterdiğinde, çocuğun denetimi güçleşmektedir. Kız çocuklarını denetlemek daha kolayken erkek çocuklarını denetlemek daha zor olmaktadır. Erkek çocuklarına bazı ailelerin erkek olmalarından dolayı tanıdığı haklar (bol para verilmesi, eve geç gelmesi gibi) çocuğu özgürleştirirken takibi zor ilişkilerin de, başlamasına yol açmaktadır. Ailenin denetiminden uzaklaşan çocuk, suç ortamında kendisine yer bularak, suça zemin hazırlamaktadır.

Ailenin ekonomik durumunun yetersizliği, anne ya da babanın işsiz oluşu, çocuktan maddi beklentilerin olması, ebeveynlerin eğitim durumu, aile içi madde kullanılması, birden fazla çocuklu ailelerde çocuğun ihmal edilerek kontrolsüz kalması, çocuğun suça sürüklenmesinde en önemli nedenleri oluşturmaktadır.

Suçta sürüklenen çocukların aile yapısının incelendiği sosyal inceleme raporlarında, anne ve babanın eğitim durumlarının yüzdesinin %59- % 61 ile (çocuk sayısı 486) ilkököl mezunu olduğu görülmüştür.(Saruç ve K.Güneş,2014,s.120). Ebeveynin eğitim düzeyi, çocuklarının takibi açısından suça itilmelerini önlemekte, önemli rol oynayabilmektedir.

Ailesi tarafından değer verilip, sevginin esirgenmediği, aile beklentilerinin çocuğa yüklenmediği, çevresi ile iletişim kopukluklarının olmadığı bir ortamda büyütülen çocuklar kendilerini ifade etmekte ve korumakta zorlanmamaktadır. Ailenin olumlu yaklaşımı çocuğun kararlarında, seçimlerinde yönlendirici olmakta ve suça bulaşma olasılıklarını en az seviyeye indirebilmektedir.

Sosyal Çevre

Çocuğun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi, birlikte yaşanan alanlarda sosyal düzensizlik, komşular arasında uyumsuzluk, eğitim seviyesinin düşüklüğü, iletişim kopukluğu çocuğun suça sürüklenmesinde etkili olmaktadır.

Çocuğun içinde yaşadığı sosyal çevrenin kendine özgü kültürü, kuralları ve değer yargıları vardır. Çocuğun çevresinden olumlu yönde etkilenmesi, düzene uymaya, kabul görmeye neden olurken, tersine olumsuz davranışlardan etkilenmesi aykırı davranışlara, düzene karşı çıkmasına ve dışlanmasına neden olarak suçun oluşmasına zemin hazırlamaktadır. (Kızmaz, 2005, s.162). Çocuğun bulunduğu çevrede yasaklı madde kullanılması, denetimsizlik, çocuğun madde ile tanışmasına hatta masumane bir şekilde çocuğun ticaret aracı (kurye) olarak kullanılmasına ve bağımlı hale getirilmesine neden olmakta, maddeyi temin etmekte zorlanan çocuk, suçun içine sürüklenmiş olmaktadır.

Okul

Çocuğun aileden sonra sosyal çevresini oluşturan kurum okuldur. Farklı arkadaşlar, farklı sorumluluklar kazandığı süreç okulda başlamaktadır. Çocuk bilgiyi öğrenirken, diğer çocuklarla iletişim kurmayı da öğrenir. Bu kurumda yöneticilerin, öğretmenlerin, arkadaşların iyi ya da kötü davranışlarının çocuğun okulu sevmesinde veya devam etmemesinde önemli bir rolü vardır. Okul ortamında gelişen, çocuğu değerli hissettiren davranışlar olumlu yönde çocuğu yönlendirirken aksi yönde davranışlar değersizleştiren, sürekli azarlanan bir çocuk olma durumu, çocuğun okuldan kaçmasına, olay çıkartarak dikkat çekmesine ve okulu bırakmasına neden olmakta bu karşı çıkmaların sonucu, çocuğun suça sürüklenmesinde belirleyici etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Suçta sürüklenen 486 çocuğun sosyal inceleme raporlarında, 15 çocuğun okur-yazar olmadığı, 47'sinin okur-yazar, 174'ünün ilköğretim, 40'nın ilköğretime devam eden, 8'nin ortaöğretimden mezun, 192'sinin ortaöğretime devam eden, 6'sının üniversiteden mezun ve üniversiteye devam eden (yargılanmanın uzaması aşamasında 18 yaş sınırının aşılması söz konusu olabilmektedir.), 4'ünün ise öğrenim durumunun bilinmediği belirtilmiştir. Suçta sürüklenen çocuklar içinde en yüksek yüzdeyi (% 39.5) orta öğretime devam eden çocuklar oluşturmuştur.(Saruç ve Kayma Güneş, 2014, s.119). Ortaöğretim, ergenlik döneminin başladığı, kimlik arayışlarının olduğu yaşlara denk gelmektedir ve anlayış gerektiren, önemsediklerini hissettiren tutumlarla suçta yönelmeleri önlenbilir.

Çocuğun öz-kontrol mekanizmasının gelişmesinde okul önemli bir işlevi üstlenmektedir. (Gottfredson & Hirschi, 1990, s.161). Okulda başarısız olan gelecekte mesleği ile ilgili beklentisi olmayan, okulun istediği koşulları yerine getirmekte zorlanan gerçekleştiremeyeceğine inanan çocuklar suç işlemeye daha meyilli olabilmektedirler. (Gökçe, 2012). Bu yüzden çocukların zamanlarının büyük bir bölümünün okul içinde geçmesi çocukların güvenliğini sağlarken, kişilik yapılarının gelişmesinde önemli roller üstlenmekte, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin olumlu yaklaşımları, rehberlik birimlerinin, kontrol mekanizmalarının yönlendirmeleri çocukların suç ortamına çekilmesini önleyebilmektedir. Okulda öğrenim ile birlikte çocuğun enerjisini kullanabileceği aktivitelere yönlendirilmesi zamanının çoğunu okulda geçirmesini sağlayacaktır.

Akran Grubu

Çocuğun içinde bulunduğu akran grubu, sosyal çevresinin bir parçasıdır. Çocuğun ergenliğe geçiş dönemi olan 15-17 yaş, ailesinden çok arkadaşlarıyla zaman geçirdiği dönemdir. Arkadaşlar, aileden her zaman bir adım öndedir.

Çocuklukla ergenlik arasındaki dönemde, ailenin istekleri, yasakları çocuğun karşı çıkmalarına ve dengesizleşmesine yol açmaktadır. Anne ve babanın desteğine ihtiyaç duyması gerekirken bu desteği akran grubunda araması yanlış kararlar vermesine neden olmaktadır. Ergenlik döneminde yaşanan dengesizlikler, deneyimlerinin olmaması, çatışma, sosyal kurallara uymama olarak kendini göstermektedir. (Kama, 2016, s.2). Burada yaşadığı sosyal çevre devreye girerek kabul göreceği ortamı kendine sunmaktadır ve tehlikeye açık hale gelmektedir. 15-17 yaş suçta sürüklenmelerin en yüksek olduğu yaş grubudur. Bu dönemde akranları tarafından beğenilme, tercih edilme, kabul görme çok önemlidir. Ailenin onaylamadığı ilişkiler, çocuğun akran grubunu tercih edip, evden kaçmasına, akranları arasındaki kimliğe bürünmesine yol açmaktadır. Akran grubunda kabul görme isteği, yer edinme, sözünün dinlenmesi, sosyal kuralları hiçe saymasını normalleştirmekte ve suçta itilme olasılığını arttırmaktadır.

Göç

Göç, yetişkinlerden çok, çocukları etkileyen bir süreçtir. Bu süreçte, yaşanan olumsuzluklar, çocukları derinden etkileyebilme potansiyeline sahiptir. Göçün olumsuz koşulları ile karşılaşıldığında çıkan sorunlar çocuklar üzerindeki denetim mekanizmasını yavaşlatmaktadır. Yeni göç edilen yerin ekonomik, kültürel yapısı, iş edinme, iş ortamı, uyum, davranış biçimlerinin değişikliği ebeveynleri mücadele etme ortamına sürüklerken bu mücadele sırasında çocuklar yeterli ilgiden, denetimden yoksun kalmaktadırlar. Maddi yetersizlikler, çocuğu ailesine katkı sağlaması gerektiğine inandırmakta, okulda olması gereken çocuk, istenmeyen davranışlarla, arkadaşlarla karşılaşabilmekte ve sokakta ya da çalıştırılan yerlerde suça bulaşabilmektedir. Çocuk suçluluğu çoğunlukla kentte yaşayan geçiş ailelerinde görülmektedir. Göç eden yoksul ailelerin çocukları eğitimden uzak kalabilmekte, yeni edindiği çevrenin şartları ile mücadelesinde, yenik düştüğü durumlarda suça itilebilmektedir.

Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçlarının bireyler üzerindeki etkilerini inceleyen üç binden fazla alan çalışması yapan araştırmacılar, medyanın yoğun şiddet içeren gösterimlerinin bireyleri özellikle çocukları olumsuz etkilediği sonucuna varmışlardır. Şiddet ortamında büyüyen çocukların şiddete karşı duyarsızlaşması, şiddeti olması gereken bir olgu gibi algılaması suçu kendince normalleştirmektedir. (Şirin, 2011,s.168). Televizyon haberlerinde her gün suçun (cinayet, hırsızlık gibi) her türlüşünü izleyen çocuk bunu sıradan bir olay gibi algılayabilmektedir. Birçok suçun işleniş biçimini izleyen ve kendisi ile benzerlikler bulan çocuk, gördüğü davranışları tekrarlama girişiminde bulunduğu takdirde suça sürüklenmesinin hazırlığını yapmış olmaktadır.

Çocuk Suçlarının Hukuksal Çerçevesi

Çocuğun suçlu sayılabilmesi için hukuk normlarınca suç sayılan işlemi yapmış olması ve yargı sisteminin belirlediği kurallar içinde yargılanmak üzere hakim karşısına çıkarılmasıdır. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 6/1-b maddesi uyarınca “ 18 yaşını doldurmamış kişi çocuk “ kabul edilmektedir. TCK' nun 31.md. 1.fıkrasında “ *Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında ceza kovuşturması yapılamaz, ancak çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.*”ifadesi yer almaktadır. Çocuk suçlarında ceza sorumluluk yaşı, ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Örneğin, İngiltere’de 10, Almanya’da 14, Fransa’da 13, İspanya’da 14, Belçika’da 18 yaş ceza sorumluluk yaşı olarak belirlenmiştir. (Yenisey, 2007, s.7-9).

1979 yılında Çocuk Mahkemeleri Yasası ile Türkiye’de çocuk mahkemeleri kurulmuş olsa da Ankara’da ilk mahkemenin kurulduğu tarih 1987 yılıdır. Çocuk mahkemelerinin ve çocuk ağır ceza mahkemelerinin kurulmadığı illerde bu görevi, Çocuk Koruma Kanunu’nun geçici 3. Maddesine göre ceza mahkemeleri üstlenmektedir. Türkiye’de

çocuk adalet sistemi, geleneksel yaklaşım çerçevesinde suç varsa cezası da olmalıdır prensibini benimsemiştir. Çocuk mahkemesi yasası, 1899 yılında Amerika'da çıkarılmış, başta ABD ve İngiltere olmak üzere Batı Avrupa ülkelerinde de çocuk mahkemeleri, çocuk adalet sistemi üzerinde etkin kurumlar olmuşlardır. (Saruç ve Kayma Güneş, 2014, s.111-112).

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda çocukların yargılanmasının kimler tarafından yapılacağına ve nasıl olacağına ait hükümler belirtilmiştir. Çocuk Koruma Kanunu'nun 15/1 Maddesinde, suça sürüklenen çocukların soruşturmasının çocuk bürosundaki görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılacağı, madde. 25/1' de çocuk mahkemesinin her il merkezinde tek bir hakimden oluştuğu ve bu mahkemelerdeki duruşmalarda Cumhuriyet Savcısının bulunamayacağı belirtilmiştir. Çocuk Koruma Kanunu Madde. 26/1 "*Çocuk mahkemesi, asliye ceza mahkemesi ile sulh ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar bakımından suça sürüklenen çocuklar hakkında açılacak davalara bakar.*" Madde. 26/2 "*Çocuk ağır ceza mahkemesi, çocuklar tarafından işlenen ve ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlarla ilgili davalara bakar.*" Bu maddeler, suç eyleminde bulunan çocukların hangi mahkemeler tarafından yapılacağını hükme bağlamaktadır. Çocuk Koruma Kanunu Madde.18 "*Çocuklara zincir, kelepçe ve benzeri aletler takılamaz ancak zorunlu hallerde tehlike doğurabilecek durumlarda kolluk kuvvetleri gerekleri önlemleri alabilir*". Madde'nin özünde, zorunlu tehlike arz eden bir durum olmadıkça, çocuğun yetişkin suçluluğu gibi değerlendirilmemesi, duygusal zarar görmesinin engellenmesi ifade edilmektedir. Çocuk Koruma Kanunu'nun 5.Maddesi çocukları korumaya ve destekleyici tedbirlerin alınmasına yöneliktir. Bu tedbirler; danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık, barınma gibi destekleri kapsamaktadır. Çocuk hakimleri, korunacak ve desteklenecek çocuklar hakkında sosyal inceleme yaptırma ve tedbir kararı vermeye yetkilidir. Çocukların gönderildikleri kurumlardan istenilen tedbirlere uyulması istenmektedir. Tedbirlerin uygulanması, tedbir kararı kaldırılınca ya da 18 yaşını doldurunca izlenmemekte bu görevi çocuk mahkemeleri üstlenmektedir. Türkiye'de çocuk mahkemelerinin kurulmasıyla birlikte sosyal inceleme raporları (SİR) uygulaması başlamıştır. Çocuk Koruma Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 21.Maddesi'nde, sosyal inceleme raporlarında, bulunması gereken bilgilerin neler olduğu belirtilmiştir. Sosyal Çalışma Görevlileri, çocukların fiziksel gelişimlerini, sosyo-ekonomik durumlarını, ruhsal rahatsızlıklarını, aile ilişkileri ile ailelerinin yapısını inceleyerek, korunmaya muhtaç ya da suça sürüklenmiş olmalarının nedenine bağlı olarak, Çocuk Koruma Kanunu Md.5 kapsamında uygulanacak tedbirler hakkında görüşlerini bildirmek suretiyle raporlarını hazırlamaktadırlar. (Saruç ve K.Güneş, 2014, s.113-114-115).Çocuk mahkemelerinde, suça sürüklenen çocuklarla ilgili sosyal inceleme raporları hazırlayan, sosyal çalışma görevlileri, çocuklar hakkındaki tespitlerini mahkemeye sunarak, çocuklara uygulanacak tedbir kararlarını bildirmektedirler.

Suçlu çocuklara uygulanacak tedbirler Çocuk Koruma Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'nda belirtilmiştir. Tedbirler kapsamında; **adli kontrol şartı**, tutuklama sebepleri dahilinde

cezasının 3 yıl veya daha az olması halinde adli kontrol şartıyla takip edilmesidir.(ÇKK. Md.20). **Kısa süreli hapis cezası**, 18 yaşını doldurmamış çocukların 1 yıl ya da daha az süreyi içeren cezalarında kamuya yararı olacak bir işte çalıştırılması veya bazı etkinliklerden yasaklanması gibi yaptırımları kapsamaktadır. (TCK. Md.50). **Hapis cezasının ertelenmesi**, suç eylemini gerçekleştirdiği sırada 18 yaşını doldurmamış çocukların cezası 3 yıl ertelenebilmektedir.(TCK. Md. 51). **Koşullu salıverilme**, çocuğun cezaevindeki süresinde geçirdiği 1 günün 2 gün sayılması ilkesine dayanmakta ama çocuğun koşullu salıverilmesi için cezaevindeki iyi haline bağlı olarak bu ilke gerçekleştirilmektedir. (Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun. Md.89). **Hükmün açıklanmasının geriye bırakılması**, 3 yıl hapis ya da adli para cezasının olduğu durumlarda, hükmün açıklanmasının geriye bırakılma kararı ile çocuğun 5 yıl süre ile denetimli serbestlikten yararlanmak suretiyle bir eğitim kurumuna devam etmesi istenerek uygulanabilmektedir.(CMK. Md.231). (Aslan, 2008, s.94-95).

Çocuk suçluluğunu önleyebilmek, çocukları koruyabilmek adına Uluslararası kural ve ilkelerinin Birleşmiş Milletler tarafından oluşturularak, devletlerin bu ilkeleri benimsemeleri istenmiştir. 14 Aralık 1990 Tarih ve 45/112 Sayılı Karar ile BM Genel Kurulu'nda "*Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri*" Riyad İlkeleri olarak bildirilen ilkelerdir. Riyad İlkelerinde, çocuğun büyütülürken yasalara ve toplumun kurallarına uygun bir birey olarak yetiştirilmesinin, ilgi alanlarının desteklenerek, beceriler kazandırılmasının çocukları suça yönelik eylemlerden uzak tutabileceği belirtilmiştir. 29 Kasım 1985 Tarih ve 40/33 Sayılı Karar ile BM Genel Kurulu'nda "*BM Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar*" olarak kabul edilen kurallar Pekin Kurallarıdır. Pekin Kuralları, farklı ülkelerin farklı hukuk sistemlerinde çocuk suçlarına yönelik uygulanacak kuralların ya da işlemlerin asgari standardının olması gerektiğini ve hiçbir çocuğun ayırım gözetmeksizin tarafsızlık ilkesi içinde suçlarının ele alınmasını, uygulanmasını içeren kurallardır. 14 Aralık 1990 Tarih ve 45/113 Sayılı Karar ile BM Genel Kurulu'nda "*Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları*" olarak Havana Kuralları sunulmuştur. Havana Kuralları, suçlu çocukların insan haklarına ve temel özgürlüklere uygun olarak ıslah edilmeleri gerektiğine, topluma vereceği zararların önlenmesi ve topluma kazandırılmalarının önemine vurgu yaparak, çocuğun korunması esasına dayanmaktadır. Çocuğun özgürlüğünün kısıtlanmasını, Havana Kuralları en son uygulanacak tedbir olarak görmektedir. Bu kurallarla, suçlu çocukların suç oluşmadan korunması, yaşam düzeylerinin iyileştirilmesi ve devletlerin çocuk suçluluğuna yönelik politikalarında çocukların yararının gözetilmesinin gerektiği belirtilmiştir. Suçlu çocukların yargılanmalarında çocukların damgalanmaktan kimliklerinin gizli tutularak korunabileceği esasına değinilmiştir. Çocuk suçlulara uygulanacak tedbirlerle görevli olanların bu konuda eğitim almalarının altı çizilmektedir. (Aslan, 2008, s.90-91-92-93).

AB, suça sürüklenen çocukların yargılanmasını bu kurallar çerçevesinde ve Avrupa Konseyi Çocuk Dostu Adalet Kılavuzları ile değerlendirmektedir. Yargılamalarda,

çocuğa ve aileye suç hakkında tam olarak bilgi verilmesi, işlemlerin hızlı halledilmesi, karşı tarafın sorgu esnasında hazır bulundurulması, çocuğun yararına görüşmeler yapılması önemli hususlar olarak kabul edilmektedir. (Konuk, 2019, s.71). AB ülkeleri genelde uluslararası çocuk hukuku kurallarına uymaya özen göstermiş, çocuğu cezalandırmaktansa, koruma ve iyileştirme yönünde düzenlemeler yapmışlardır.

Çocukların Sürüklendiği Suçların İstatistik Verilerle Analizi

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre, Türkiye nüfusu 84 milyon 680 bin 273, çocuk nüfusu ise 22 milyon 738 bin 300, Türkiye nüfusunun %26.9'u, 0-17 yaş çocuklardan oluşmaktadır. Çocuk nüfusunun, % 51.3'ü erkek, % 48.7'si kız çocuklarıdır. 2021 yılında çocukların yaş dağılımının oranlarına bakıldığında, 0-4 yaş oranının % 26, 5-9 yaş oranının % 29.1, 10-14 yaş oranının % 28.3, 15-17 yaş grubunun oranı ise % 16.5 olarak görülmektedir. (TÜİK, 2022, S. 45633).

TÜİK verilerine göre, güvenlik birimine suça sürüklenme nedeniyle getirilen çocukların sayısı, 2020 yılında 114 bin, 2021 yılında ise 132 bin 943'e ulaşmıştır. Çocuk suçları içinde en yüksek oran % 36.6 ile yaralama olaylarıdır. (TÜİK, 2021, S. 45586). Bir yıl içinde 18 bin 943 çocuk daha suça sürüklenmiştir. Toplumsal olarak alınan tedbirlerin yetersizliği, çocukların suça itilmelerini önleyememiştir.

Çocuk suçluluğuna ait Josine Junger-Tas ve arkadaşlarının (2010) , yaptığı çalışmalarda, Avrupa'da en çok basit hırsızlık, şiddet, vandalizm gibi çocuk suçlarının var olduğunu, 12-15 yaş aralığında alkol kullanımının sıklığını, uyuşturucunun alkole oranla daha az kullanıldığını tespit etmişlerdir. Çocukların suça sürüklenmesinde aile parçalanmalarının etkisi olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo.1.

Ceza Mahkemelerince Yıl İçinde Gelen Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı, 2019-2021

Yıllar	Yıl İçinde Gelen Dosyalar		Suça Sürüklenen Çocuk Sayısının Toplam Sanık Sayısı İçindeki Oranı (%)
	Suçta Sürüklenen Çocuk Sayısı 12-18 Yaş	Toplam Sanık Sayısı	
2019	130.983	2.299.861	5.7
2020	99.199	1.885.927	5.3
2021	110.606	2.351.257	4.7

Kaynak:AB, Adli İstatistikler, 2021, s.70

Suçta sürüklenen çocuk sayısının istikrarlı bir seviyede devam etmesi, toplam sanık sayısının ise artış göstermesi yıl içinde gelen dosyalardaki suça sürüklenen çocuk sayısının, toplam sanık sayısı içindeki oranını aşağıya çekmektedir.

Ceza Mahkemelerinde suça sürüklenen çocukların, 2019 yılında 29.079'u hapis cezasıyla, 30.529'u adli ve idari para cezasıyla, 8.200 ise hapis cezası ertelenerek yargılanmışlardır. 2021 yılında hapis cezası alan çocuk sayısı 32.131, adli ve idari para cezası alan çocuk sayısı 28.574, hapis cezası ertelenen çocuk sayısı ise 9.030 olmuştur. (AB. 2020, s.75). Hapis cezası alan çocukların sayısı, her yıl artarak devam etmektedir.

Tablo.2.**Güvenli Birimine Gelen veya Getirilen Suça Sürüklenen Çocukların Yaş ve Cinsiyete Göre Karışıkları Olay Sayısı, 2021**

Yaş (11)			Yaş (12-14)			Yaş (15-17)			E.K.Toplam
Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	
2036	1137	3173	28152	7344	35496	80223	13405	93628	132.943

Kaynak: TÜİK, Çocuk İstatistikleri, 2021

Suçta sürüklenen çocuklar içinde olaylara en çok karışan yaş grubu 15-17 yaş, erkek çocuklardan oluşmaktadır.15-17 yaş suç oranlarının en yüksek olduğu yaş grubu olarak görülmektedir. Ergenliğe geçiş dönemi diye de adlandırılan bu dönem doğru yönetilmediğinde suça yatkınlık artmaktadır. 93.628 bin olayın bir yıl içinde gerçekleşmiş olması, toplum ve devlet adına çocuk-geçiş sorunlarının gözden geçirilmesini, çözüm önerilerinin uygulanmasını gerekli kılmaktadır. 15-17 yaş çocuklukla gençlik arasındaki geçiş dönemi, en çok kontrol edilmeyi, aile ve toplum tarafından desteklenmeyi gerektiren yaş grubu olmaktadır. 11-14 yaş aralığı, ilköğretim çağındaki çocukların okulda, eğitimde olmasını gerektiren yaş gruplarıdır. Bir yıl içinde 38.669 suç sayılabilecek olaya karışmaları , eğitimden uzak kaldıklarını göstermektedir.

Tablo.3.**Suçta Sürüklenen Çocukların Suçu İşledikleri Yaşa ve Cinsiyete Göre Suç Sayısı, 2021**

	12-15 Yaş		15-18 Yaş		Toplam	(%)
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın		
Mal Varlığına Karşı Suçlar	29.809	2.209	36.189	2.253	70.460	40.8
Vücut Dokunulmazlığı	7.543	1.503	14.670	1.500	25.216	14.6
Hürriyete Karşı Suçlar	13.405	1.122	17.725	1.452	33.704	19.5
Kamu Sağl. Karşı Suçlar	1.549	283	6.531	660	9.023	5.2

Kaynak: AB. Adli İstatistikler, 2021, s.78

Mala Karşı İşlenen Suçlar ; hırsızlık, dolandırma, yağmalama, malın zarar görmesi,diğer **İnsan Bedeninin Dokunulmazlığının İhlal Edilmesi;** kasıtlı yaralamak, taksirle yaralamak, diğer

Özgürlüğü Kısıtlayıcı Suçlar; tehdit etme

Kamu Sağlığını Tehdit Eden Suçlar; uyuşturucu kullanmak, satmak

Tablo.3'te en çok işlenen suçların 15- 18 yaş grubunda ve erkek çocuklarından oluştuğu görülmekte, hırsızlık, mala zarar verme, yağma gibi suçların oranının, diğer suçlara karşı daha yüksek olması dikkat çekmektedir.

Tablo.4.

Coğrafi Bölgelere Göre Suça Sürüklenen Çocukların Oranı (%), 2021

Bölgeler	Suç Oranları (%)
Marmara Bölgesi	28.7
Ege Bölgesi	15.2
Akdeniz Bölgesi	14.3
İç Anadolu Bölgesi	14.6
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	11.9
Karadeniz Bölgesi	7.8
Doğu Anadolu Bölgesi	7.6

Kaynak: AB. Adli İstatistikler, 2021, s.71

Tablo.4'te suç oranlarının en yüksek olduğu bölge olan Marmara Bölgesi, diğer bölgelerin iki, üç katı suçun işlendiği bölge konumundadır. Marmara Bölgesinin nüfusunun diğer bölgelere göre daha fazla olması, gelen göç ile birlikte insan profillerinin karmaşası, denetimlerde yaşanan zorluklar, suçun hareketliliğini arttıran nedenler olmaktadır.

Ülkelerin ceza adalet sistemleri, suç istatistiklerinin kaynakları, çocuk suçluluk yaşının farklı olması, yaptırımlar her ülkeye göre değişiklik gösterdiğinden istatistik veriler karşılaştırmanın sağlıklı olmasını engellemektedir. (Campistal & Aebi, 2018, s.75).

Suç Sürüklenen Çocuklara Yönelik Sosyal Çalışmalar

Adalet Bakanlığı 2019 yılında, UNICEF ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte adalet sisteminde çocuk dostu usulleri üzerine işbirliği içerisinde çalışmalarını sürdürmektedir. Adliyelerde suça sürüklenen, mağdur çocuklar için çocuk dostu görüşme odalarının sayısı 59 iken 65 olmuş ve bu odalardan 5.000'den fazla çocuk yararlandırılmıştır. Adalet Bakanlığı, Denetimli Serbestlik Gençlik (DENGE) programını UNICEF'in desteği ile gerçekleştirerek 874 çocuğun bu programdan yararlanmasını sağlamıştır. Bu program çerçevesinde cezaevinde bulunan çocuk sayılarının azaltılması ve tekrar suç işlemelerinin önlenmesi hedeflenmiştir. Program, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) kapsamında geliştirilen özel izleme araçları sayesinde DENGE programına dahil olan çocukların profilini inceleme, çocukların DENGE programını uygulayıp, uygulamadıkları konusunda Adalet Bakanlığına yardımcı olmaktadır. (Unicef Rapor, 2019, s.28-29).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde, risk grubunda, suça sürüklenen, suç mağduru, sokakta olan çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanması, problemlerine yönelik (psikolojik, fiziksel, sosyal) gereksinimlerinin belirlenerek müdahale konusunda yardımcı olmak, evlerine dönmeleri ya da sosyal hizmet kurumlarından yararlanabilecek duruma getirilmesini sağlamak için Çocuk Destek Merkezleri oluşturulmuştur.

Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği 29.03.2015 Tarih ve 29310 Sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Çocuk Destek Merkezlerinin amacı, çocukların normal yaşama dönme sürecini rehabilite ederek, topluma katılmalarını sağlamaktır. (ASPB, 2015). Çocuk Destek Merkezlerinde, kanunlarda suç eylemini gerçekleştirdiği iddiasıyla hakkında soruşturma, kovuşturma nedeni ile güvenlik birimlerine getirilen çocuklara psiko-sosyal destek sağlanmakta, gereksinimlerinin giderilmesi yoluyla hizmet verilmektedir.

Öneriler / Çözümde Tıkanıklıklar

Çocuk suçluluğu, yetişkin suçluluğu gibi değerlendirilmemelidir. Çocuk suçlarına yaş sınırının konulmasının nedeni, çocukların suç sayılabilecek eylemlerinin suç niteliği taşıyıp taşımadığını tam olarak algılayamamasından, davranışlarının çoğunun dürtülerinin kontrolsüzlüğü nedeni ile bilinçsizce gerçekleştirmesindedir. Çocuğun bireysel olarak suça yöneldiğini düşünmek, yargılamak, suç davranışını çocuk üzerinden değerlendirmek çözüme yönelik uygulamalarda negatif etki gösterebilir. Suçu toplumsal değerler, kültürel uyum, ekonomik şartlar, davranış kalıpları içerisinde değerlendirip, sosyal sorun haline dönüşmesinin etkilerinin azaltılması gerekmektedir.

-Her ülke, kendine özgü sosyo-kültürel yapıya sahiptir. Çocuk suçluluğunda, ülkenin ekonomik, kültürel yapısı, coğrafi özellikleri, hukuk kurallarının uygulanmasını gerektiren yargı kararları ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilmektedir. Ceza ehliyeti yaşını, her ülke kendi yasalarına göre farklı yaş grupları içinde değerlendirmiştir.

Örneğin; ceza sorumsuzluğu yaşı, Hindistan, Pakistan, Ürdün, Sudan ve Güney Afrika Cumhuriyetlerinde 7, Kenya ve İskoçya'da 8, Malta ve İran'da (kızlar) 9 (Dızman, 2023, s.1155), İngiltere'de 10, Hollanda, Romanya, Yunanistan ve Türkiye'de 12, Fransa'da 13, Almanya ve İtalya'da 14, Danimarka, Finlandiya ve İsveç'te 15, Belçika'da ise 16 olarak kabul edilmiştir. Türkiye'de yasalarca 12-15 yaş aralığındaki çocuklar, farik-i mümeyyiz (anlama ve kavrama) yönünden değerlendirilerek yargılanmaktadırlar. Diğer ülkelerde de buna benzer uygulamalardaki yaş aralığı İngiltere'de 10-17, Fransa'da 13-18, İtalya'da 14-18, Avusturya'da 14-19, Belçika'da 16-18 yaş olmaktadır. (Günaydın, 1998, s.4). Türkiye'de suçunu anlama ve kavrama yaşı 12-15 iken, Avrupa ülkelerindeki yaş aralığı sınırı, neredeyse gençlik dönemine denk gelmektedir.

Çocuk suçlarında, ülkelerin ekonomik durumu etken rol oynayabilmektedir. Uganda'da üç bölgede, çocuk suçluluğu üzerine yapılan bir araştırmada, suçlu çocukların % 70'inin

beslenebilmek için hırsızlık yaptıkları tespit edilmiştir. Aynı şekilde, Hindistan'da suçlu çocukların büyük çoğunluğunun, dezavantajlı çevrelerden geldiğini raporlayan istatistikler yapılmıştır (Unicef, Penal Reform International, 2013, s.6). Dolayısıyla, ülkelerin ekonomik şartları, coğrafi farklılıkları, gelişmişlik düzeyleri çocuk suçluluğunda belirleyici olmaktadır. Bu yüzden çocuk suçluluğunda, bu farklılıklar göz önünde bulundurularak, ülke koşullarına göre değerlendirilmelidir.

-İç ve dış göçün çocuk suçluluğunda etkileri bulunmaktadır. Kırsal kesimlere göre gelişmiş olan büyük kentlere yönelen göçlerin neden olduğu nüfus artışı, suç işleme potansiyelini yükseltmektedir. Suça itilmiş çocukların, istatistik verileri bu bilgiyi doğrular niteliktedir. Nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu iller, İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursadır. Türkiye'de 2020 yılında ceza mahkemelerine getirilen 12-18 yaş grubu çocukların sayısı 209 bin 689'dur. Bu çocukların % 16.8'i İstanbul'da, % 6.3'ü İzmir'de, % 6.1'i Ankara'da, % 3.7'si Bursa'da bulunmaktadır. Coğrafi bölgeler bazında suça sürüklenen çocukların en yoğun olduğu bölge % 28.2 ile Marmara bölgesidir. Bunu takip eden Ege bölgesinde çocuk suçlarının oranı % 16.1, İç Anadolu'da % 15.4, Akdeniz bölgesinde % 13.4, Güney Doğu Anadolu'da % 11.4, Doğu Anadolu'da % 7.8, Karadeniz bölgesinde ise % 7.6'dır.(AB.Adli İstatistikler, 2021, s.66,71). İstatistik verilere bakıldığında, nüfusun yoğun olduğu illerde, bölgelerde suç oranlarının yüksekliği göze çarpmaktadır. Göçün büyük şehirlerde yoğunlaşmasının önüne geçilmelidir zira göçle birlikte artan nüfusun denetlenmesi zorlaşmaktadır. Göçün neden olduğu uyum sorununda, çocukların çevre koşullarının iyileştirilmesi, psikolojik destek verilmesi gerekli önlemler olarak düşünülmelidir.

-Çocuğun eğitim alanında zamanını geçirmesi, davranışlarının gelişimi açısından önemlidir. Eğitim dışında kalan boş zamanlarını değerlendirmesi, eğlenmesi, kültürel faaliyetlere katılması gibi sahip olduğu haklar Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 31.Maddesinde belirtilmiştir. Ülkemizde her çocuğun boş zamanlarını değerlendirebileceği yeterli koşulların olmadığı (örneğin; mekan, ulaşım, güvenlik gibi) bilinmektedir. Çocukların ilgi alanına göre spora, müziğe, sanatsal faaliyetlere yönlendirilmesi; enerjisini doğru kullanacağı alanlara yönelmesine yol açarak, çocuğu suça iten birçok nedenden koruyacaktır. Bu konuda aile ile birlikte yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliğinin arttırılması, desteklenmesi çocuğu suç işleme olasılığından uzaklaştırabilecektir.

-Çocuğun suça yönelmesinde etken faktörlerden biri de, kitle iletişim araçlarıdır. Çağımızın çocuklarının internet aracılığıyla edindiği görseller çocuklar üzerinde zorbalığa varan ve zorbalıkla sindirilmeye çalışılan eylemlere neden olmaktadır. 5651 Sayılı İnternet Yoluyla İşlenen Suçlar Kanunu'nun 8. Maddesinde, internette yayınlanan görüntülerin, yayından kaldırılması için verilen karar süresi, hukuki düzenlemeyle 4 saat olarak belirlenmiştir. Bu süre çocuğa ait görüntülerin silinmesi için çok uzun bir süredir. (Yenisey, 2017, s.74). İnternetin görsel ya da bilgi yayılım hızı, çok kısa bir sürede

gerçekleştiğinden, konuyu toparlamak, mağduru korumak açısından işlemlerin takibinin hızlı bir sürede yapılması gerekli görülmektedir.

Yazılı basında da, suçlu çocukların “*kimliklerinin gizliliği*” koşulu Basın Kanunu’nun 21.Maddesinde belirtilmektedir.18 yaşından küçük suç işleyen ya da mağdur olan çocukların tanınmasına dolayısıyla damgalanmasına yol açacak yayınlar yapılması para cezası verilerek önlenmeye çalışılmıştır.(Yenisey,2017,s.74). Görülüyor ki, kanunlarla korunmaya çalışılan önlemler, yüzeysel olmaktadır. Çocuğun kitle iletişim araçlarıyla olan bağının zayıflatılması gereklidir. Ailenin başta olmak üzere yazılı veya görsel yayın yapan devletin ve özel sektör kurumlarının kontrol mekanizmalarının denetlenmesi, çocuklar üzerinde etkili olan bu bağın işlevselliğini yitirmesine yol açarak, suça yönelecek hareketlerini önleyebilecektir.

-Çocukları uyuşturucu madde kullanmaya alıştırmak ve bağımlı hale getirmek, çocuğun maddeyi satın alabilmek için birçok suça karışmasını kaçınılmaz hale getirdiğinden, devletin uyuşturucu madde temin edenlerle sürekli ve istikrarlı bir biçimde mücadele etmesi, çocukları uyuşturucudan korumanın temelini oluşturacaktır.

-Aile parçalanmasının, çocuğun denetiminde çok önemli rolü vardır. Bu süreçte, yaşanan çelişkiler, hakkında verilen kararlar çocuğun psikolojik, sosyal gelişimde belirleyici olmaktadır. Bu yüzden, aile parçalanmaları ekonomik nedenlerle gerçekleşiyorsa, devlet sosyal destek mekanizmaları yoluyla, maddi iyileştirme sağlamalı, fikir-kültür farklılıklarından kaynaklanan sorunlara aile terapileri verilmek suretiyle anlaşmaların yolu açılmalıdır. Aile parçalanmalarının en aza indirilmesi çocuklar için de, toplum için de faydalı çözüm olarak görülmektedir.

-Çocuk suçlarının önlenmesi konusunda, çocuğu merkeze alan programların günün koşulları çerçevesinde geliştirilmesi ve çocukların risk durumlarını tespitinin suç durumu oluşmadan yapılabilmesi önemli konulardandır. Gelişmiş ülkelerde bu konuda programlar uygulanmaktadır. 1990’lı yıllardan itibaren gelişmiş ülkelerde “*risk odaklı suç önleme programları*” nın uygulanmaya başlaması, çocuğun gelişim aşamasında olduğu erken yaş gruplarına uygulanabilir olması, çocuğun risklerini tespit etmek açısından önemlidir. Çocuğun ergenliğe kadar olan geçiş sürecinde, bu programın amacı, çocuğun suç eylemini gerçekleştirmeden önce aile, okul, arkadaş grubu ve çevre ile ilişkilerinin sosyal ve duygusal olarak desteklenerek suçun oluşumunu önlemektir. Türkiye’de çocuğun suça sürüklenmeden önce riskli durumlarının tespiti öncelik olarak ele alınmamakta, olumsuz koşullar ortaya çıktıktan birtakım olaylara maruz kaldıktan sonra çocuk koruma altına alınmaktadır. Çocuklarda var olan ya da oluşabilecek risk faktörlerinin suç davranışına yönelmeden tespit edilip, çocuğu risklerden uzaklaştırıcı çalışmaların yapılması, çocuk ve toplum adına faydalı bir kazanım olarak, suç işlemesini veya suça itilmesini önleyebilecektir.

-Çocukların suça itilmesinde devletin sorumluluğunda hizmet veren sosyal hizmet örgütlenmeleri, okul temelli önleme hizmetleri, yerel düzeyde yetersiz kalmaktadır. Çocuk suçlarında arabuluculuk ve uzlaşma etkin bir biçimde kullanılmamaktadır.

Sosyal inceleme uzmanlarının raporlarında uygulanmasını istediği tedbirlerin çok azı, mahkeme hakimleri tarafından tedbir kararı olarak verilmektedir. Saruç ve Güneş'in sosyal inceleme raporlarında, 601 tedbir uygulanması önerisine karşılık sadece 62 tedbir kararı çocuk mahkemelerince verilmiştir. Çocuk adalet sisteminde (SİR) raporlarının çok ta etkili olmadığı ve tedbir önerilerinin gerektiği kadar önemsenmediği görülmektedir. Çocuklarla ilgili her davada (SİR) raporlarının bulunması, çocuğa verilecek kararlarda çocuğu tanımak açısından faydalı olacaktır.

-Türkiye'de Çocuk Adalet Sistemi içinde çocuğu ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirecek, takibini yapacak, kamu vasiliği sistemi bulunmamaktadır. Kurumlar arası koordinasyon kopukluklarının olması, çocuklarla ilgili işlemlerin uzamasına, sürekli tekrarlanmasına neden olmaktadır. Aile ve devletin kurumlarının ortaklaşa kullanabileceği iletişim ağının geliştirilmesi çözüme hız kazandıracaktır.

-Çocuk hukukunda yer alan çocuğu suçtan önleme ve koruma tedbirleri ile suç gerçekleştikten sonra uygulanan işlemlerin iç içe geçmiş olması mahkemelerin görevlerini yerine getirmek açısından aile mahkemeleri ile ceza mahkemeleri arasında uyumsuzluklara neden olabilmektedir.(Yenisey, 2017, s.136). Uyuşmazlıklar, süreci uzatmakta ve çocuğu sürekli yaşadığı olaylarla tekrar tekrar yüzleşmek zorunda bırakmaktadır.

-Çocuklara yönelik denetimli serbestlik uygulamalarında çocuklara uygulanan psiko-sosyal müdahale masa başı çalışması olarak kalmamalı, toplumu kapsayan, çocuğun toplumla bütünleşmesini sağlayan her türlü desteğin çocuğa sağlıklı bir şekilde ulaşması gerekmektedir.

-T.C. Dış İşleri Bakanlığı, AB Başkanlığı, 2019 yılında çocuk hakları ile ilgili sundukları ilerleme raporunda, cezaevlerinde anne ile birlikte kalan çocuk sayısının yüksekliğinden, çocukların bu ortamda sağlık ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmalarının yetersizliğinden, çocuk yoksulluğu, çocuk işçiliği, erken yaşta evlilik gibi sorunların sınırlı bir şekilde daha önceki yıllara oranla çözüme yönelik az da olsa ilerleme kaydedildiğini belirtmişler, çocuk mahkemelerinin eksikliklerine dikkat çekmişlerdir.

Anne ile çocuğun cezaevi ortamında büyümesinin, çocuğun gelecek yaşamı üzerinde olumsuz etkileri üstünde taşınmasına, davranışlarının kontrolsüzlüğüne neden olmaktadır, bu nedenle çocuk anne ile cezaevi bünyesinde birebir görüştürülebilir, çocukların bakımı anne dışında sosyal hizmetliler tarafından sağlanabilir ama asla diğer mahkumların bulunduğu aynı ortak paylaşılan ortamda çocuklar kalmamalıdır.

Sonuç

TOBİDER

Çocuk, suç ve ceza aslında yan yana gelmemesi gereken kavramlar olmasına rağmen tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de çocuk suçluluk oranlarının azımsanmayacak oranlarda olması konunun sosyal bir sorun olarak önemini arttırmaktadır.

Çocuk, çocukluk, ergenlik bireylerin yetişkin olmadan önceki geçiş dönemleridir. Geçiş dönemlerindeki sosyalleşmesinin önündeki engeller, negatif davranış biçimleri, çocuğun ergenlikten sonraki dönemlerinde de etkisini sürdürme eğiliminde olsa da, çocuk suçluluğu, yetişkin suçluluğundan birçok konuda farklılıklar göstermektedir. Çocuk suçlarını yetişkin suçluluğundan ayıran en önemli fark, ceza sorumluluk yaşları, anlama ve kavrama yeteneklerinin cezai sorumluluklarında belirleyici olmasıdır. Suça itilmiş çocuklara hukuki ceza yaptırımının uygulanabilmesi için suça yönelik eylemlerinin bilincinde olmaları gerekmektedir. Bu yüzden Türkiye’de 0-12 yaş grubunun ceza sorumluluğu yoktur buna 15 yaşını doldurmamış sağır ve dilsiz çocuklarda dahil edilmiştir. 12-15 yaş grubuna farik-i mümeyyiz olduklarında kısmi ceza uygulanabilmekte bunun dışında güvenlik tedbirleri uygulanmaktadır.

Çocuğu suça iten birçok faktörün varlığı bilinmektedir. Bu faktörlerden en önemlisi çevresel olanlarıdır. Çocuk doğduğu andan itibaren edindiği en yakın çevre ailesidir. Ailenin tutum ve davranışları, çocuğun büyüme evresindeki davranışlarında iyi veya kötü yönde belirleyici olmaktadır. Bu yüzden çocuk suçluluğu araştırmalarında, çevresel faktörlerden en çok öne çıkan faktörün aile olduğu görülmektedir. Ailenin yaşam tarzı, alışkanlıkları, birbirleriyle iletişimleri, eğitimleri, ekonomik durumları çocukların topluma dair değer yargılarında yönlendirici olmakta , ailelerin toplumun değer yargılarıyla çelişen her türlü eylemi, çocukta sosyal uyumsuzluğa, suça yönelik sapma davranışlarına öncülük etmektedir. Çocuk suçlarının sosyal inceleme raporlarında, dağılmış ailelerin çocuklarında suça yönelmenin daha yüksek olduğu, ebeveyn okuma-yazma oranının düşük olduğu, genelde yoksunlukların suça itilmelerinde etkin rol oynadığı çoğunun ruhsal rahatsızlıkları nedeniyle işledikleri suçun bilincinde olmadıkları tespit edilmiştir.

İstatistik veriler incelendiğinde; çocuk suçlarının en çok işlendiği yerlerin kalabalık nüfusa sahip yerleşim bölgeleri olduğu dikkat çekmektedir. Bu bölgelerde 15-17 yaş aralığında en çok mala karşı suçlar ve yaralama olayları öne çıkmaktadır. Suç işleyen çocukların cinsiyet oranlarına bakıldığında, erkek çocuklarının, kız çocuklarına göre suç işleme oranlarının daha yüksek oranlarda olduğu gözle çarpılmaktadır.

Türkiye’de çocuk adalet sisteminde, geleneksel yaklaşım modeline uygun bir yaklaşımla, suçun bireyi baz almaması, suçun kendisini baz alarak cezayı öngörmesi, çocuk suçluluğunda verilen cezaların çocuğu suç işlemekten men edecek caydırıcı bir etkisi olmamaktadır üstelik cezaevi ortamı ile tanışmış birçok çocuk, cezaevinden çıktığında suçunu tekrarlayabilmektedir. . Suça itilmiş çocukları yeniden topluma kazandırmak için sosyal devlet anlayışı çerçevesinde devletin iyileştirici, yönlendirici programlarının

ailenin de desteklenerek programlara dahil edilmesi, programların herkes tarafından ulaşılabilir ve uygulanabilir olması suçun tekrarlanma olasılığını en aza indirebilecektir.

Çocuk suçu bireysel ya da arkadaş grubu ile gerçekleştirirse de, topluma verilen zararlar, geleceklerinin yok olması, topluma katılmalarının zorlukları, dışlanmaları, suça devam etmeleri suçu toplumsal soruna dönüştürmektedir. Çocuk suçluluğunda, suç eylemini gerçekleştiren çocuklar kadar ailesinin, çevresinin ve toplumun çocuklara yüklediği değer yargılarının suça itilmelerinde payının olduğu unutulmamalıdır.

Kaynakça

Adalet Bakanlığı(2021), Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikleri, 2021, ANKARA Hizmete Özel Kitap
Erişim Adresi: <http://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/Sayfa/Dokuman/310520221416422021HIZMETEÖZELKİTAP.pdf>

Adeladie, M.J.(1956), Caustion of Juvenile Delinquency. American Academy of Pediatrics, 934-939.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2015), Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği
Erişim Adresi: <http://aile.gov.tr/uploads/chgm/uploads/papes/yonetmelikler/cocuk-destek-merkezleri-yonetmeliği.pdf>

Afşin, R.ve Özçelik, A.D.(2018), Suça Sürüklenen Çocuklar ile Suça Sürüklenmeyen Çocukların Algıladıkları “Anne ve Baba Tutumları ile Ebeveyn Bağlanma Stilllerinin Karşılaştırılarak İncelenmesi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C.17, S.66, 384-400.

Aslan, Y. (2008), Çocuk Suçluluğu Hakkında Uluslararası ve Hukuk Düzenlemeleri, *Ankara Barosu Dergisi*, Y.66, S.4, 88-96.

Bağış, R.C. (2019), Çocukları Suça Sürükleyen Çevresel Nedenler: Sosyal Bağ Ve Sosyal Öğrenme Teorileri Işığında Bir Değerlendirme, *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi (HUMANITAS)*, C.7, S.14, 203-221.

Beccaria , C. (2010), *Suçlar ve Cezalar Hakkında*, (Çev. Sami Selçuk), 2. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.

Bronfenbrenner, Urie. (1986), Ecology of The Family As A Context For Human Development: *Research Perspectives.Developmental Psychology*, S. 22, 723-742.

- Campistal, C. ve Aebi, F.M. (2018), Are Juvenile Criminal Justice Statistics Comporable Across Countries? A Study of The Data Available in 45 European Nations, *European Journal on Criminal Policy and Research*, 24(1), 55-78.
- Cassidy, T. (2011), Family Background and Enviroment , Psychological Distress and Juvenile Delinquency, *Psychology*, 2(9), 941-947.
- Cord, J. MC. (1991), Family Realitionsip, Juvenile Delinquency and Adult Criminality, *Criminology*, 29(3), 397-417.
- Çamlıbel, H. (2022), Sosyoloji Alanında Çocuk Suçluluğuna Yönelik Yapılmış Çalışmaların Analizi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Yüksek Lisans Dönem Projesi, 1-82.
- Dızman, Ş. Z. (2023), Türkiye’de Suça Sürüklenen Çocukların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *International Journal of Eurasia Social Sciences(IJOESS)*,C.14, S.53, 1153-1169.
- Dönmezer, S. (1984), *Toplum Bilim*, 11.Basım, Beta Yayınları, İstanbul.
- Fitzgerald, R. (2003), *An Examination of Sex Differences in Delinquency*, Statistics Canada Catalogue Number 85-001. Ottawa.
- Gottfredson, M. ve Hirschi, T. (1990), *A General Theory of Crime*, Stanford: Stanford University Press.
- Gökçe, S. (2012), Erken Uyarı Sisteminin Milli Eğitim Bakanlığındaki Uygulamaları, Uluslararası Çocuklar İçin Adalet Sempozyumu, 5-7 Aralık 2012, Ankara.
- Güler, G. Sungur, M.A.ve Kütük, M.Ö. (2017), Suça Sürüklenen Çocukların Klinik ve Sosyodemografik Özelliklerinin Değerlendirilmesi, *Adli Tıp Bülteni*, 22, doi: 10.17986/blm.2017332628
- Günaydın, G. Çolak, B, Şahin, T. ve Demirci, Ş. (1998), Konya Adli Tıp Şube Müdürlüğün’nde Yapılan Farik-i Mümeyyizlik Muayenelerinin Değerlendirilmesi, *S.Ü.Tıp Fakültesi Dergisi*, C.14, S.1, 1-5.
- İçli, T. (2004), *Kriminoloji*, Ankara, Martı Kitap ve Yayınevi.
- İçli, T. (2009), Çocuk Suç ve Sokakta Yaşayan Suç İşleyen ve Suça Maruz Kalan Çocuklar, (Genel Yayın No.142), Ankara Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Junger, J-Tas vd. (2010), *Juvenile Delinquency in Europe and Beyond: Results of The Second International Self-Report Delinquency Study*, 1.Basım, New York.

- Kama, A. (2016), Suça Sürüklenen Çocuklar, Sorgun Rehberlik ve Araştırma Merkezi, 1-16.
- Kızmaz, Z. (2005), Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme, *C.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 149-174.
- Kızmaz, Z. (2007), Mükerrer Suçlulukla İlgili Değişkenler, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 227-249.
- Konuk, G. (2019), Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Çocuk Hakları ve Çocuk Suçluluğu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1-178.
- Kulaksızoğlu, A. (1999), *Ergenlik Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, 2.Baskı.
- Lutz, P. (1965), *Çocuk Suçluluğu*, Yeni Cezaevi Matbaası, Ankara.
- Maxwell, S. R. (2001), A Focus on Familial Strain: Antisocial Behavior and Delinquency In Filipino Society. *Sociological Inquiry*, S.71(3), 265-292.
- O'Brien, M. ve Yar, M. (2008), *Criminology, USA and Canada*: Roulledge.
- Sağlam, M. (2015), Yargılama Süreci Devam Eden Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Hazırlanan Destek Eğitim Programının Çocukların Duygu ve Düşüncelerine Etkisinin İncelenmesi, A.Ü.Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Doktora Tezi, Ankara, 1-195.
- Sarpdağ, M. (2004), Çocuk Suçluluğunun Nedenleri, *Çağın Polisi Dergisi*, S.36.
- Saruç, S. ve Güneş Kayma, D. (2014), Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkında Hazırlanan Sosyal İnceleme Raporlarının Mahkeme Kararlarına Etkisi, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 25(1).
- Sözen, E. (1986), Sosyolojik Açından Çocuk Suçluluğu ve Paşa kapısı Cezaevinde Bir Deneme, *Journal of Economy Culture and Society*, S.21, 1-285.
- Şirin, M. R. (2011), *Şiddet, Televizyon ve Çocuk Dostu Medya*, M.R. (Ed.), Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Bildiri Kitabı, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 163-182.
- T.C. Dış İşleri Bakanlığı, (2019), AB Başkanlığı İlerleme Raporları Erişim Adresi: <https://www.ab.gov.tr/files/ABIliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/TurkiyeIlerlemeRap.pdf>
- Tunceroğlu, Z. (2015), Suça Sürüklenen Çocuklarda Mükerrerliğin İrdelenmesi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 1-175.

TÜİK, (2015-2019), Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-Veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri>, S.33632

TÜİK, (2021), İstatistiklerle Çocuk, Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Cocuk-2021-45633>

TÜİK, (2020-2021), Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-Veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2021-45586>

UNICEF, (2013), Penal Reform International, Adil ve Etkin bir Çocuk Adaleti için On Adımlı Eylem Planı, 1-.

UNICEF, (2016-2020), Unicef-Türkiye, Unicef Ülke İşbirliği Programı, 2019 Yıllık Raporu, 1-48.

Yağbasan, Y. (2010), Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri ve Cezai Sorumluluğu, Kırıkkale Üniversitesi, SBE, Yüksek Lisans Tezi, 1-164.

Yenisey, F. (2007), Mukayeseli Hukuk Açısından Ceza Sorumluluğu Yaşı ve Ceza Sorumluluğu Olmayan Çocuklar ve Gençler İçin Ceza Hukukuna Uygulanan Alternatif Yaptırımlar, 1-42, Erişim Adresi: <https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr>dokuman>

Yenisey, F. (2017), *Mağdur Çocuk Haklarına İlişkin Öneriler*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, Uğur Eğitim Pazarlama ve Yayıncılık A.Ş.

Kanun Maddeleri

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu 6/1-b. Madde.31/1

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu Madde.3, Madde.5

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu Madde. 15/1

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu Madde. 18

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu Madde. 25/1

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu Madde. 26/1-26/2